

BODZÁSI BALÁZS

A fogyasztói hitelszerződések új szabályai¹

A fogyasztói hitelszerződések jogát az Európai Unió belül a 2008/48/EK irányelv szabályozta újra, amely a magyar jogalkotó számára is a belső jogba történő átültetés kötelezettségét írta elő. Ennek az implementációnak az eredményeként született meg a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény.

Jelen cikk a jelzáloghitelek szabályozására vonatkozó elképzeléseket, majd a hiteltermékek reklámozására – kereskedelmi kommunikációjára – irányadó szabályokat vizsgálja meg részletesebben. Ennek során bemutatja a hiteltermékek reklámozásáról szóló, hatályos jogszabályokban fellelhető ellentmondásokat is. Ezt követően a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettséget, valamint az előtörlesztés intézménye körüli kérdéseket elemzi.

Végül alátámasztani kívánja azt az álláspontot, hogy a fogyasztói kezességi szerződésekre is indokolt lett volna kiterjeszteni az új irányelvben foglalt védelmi szintet, a jelzáloggal fedezett hitelekre azonban nem, hiszen ezekre vonatkozóan további uniós jogalkotási lépések várhatóak.

1. A FOGYASZTÓI HITELSZERZŐDÉSEK ÚJRASZABÁLYOZÁSA

A fogyasztói hitelszerződések jogát az Európai Unió belül a 2008/48/EK parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: új irányelv) szabályozta újra. Az új irányelv elfogadása gazdasági szempontból mindenképpen indokolt volt, hiszen a hitelpiacok, illetve a hitelnyújtás jellemzői az elmúlt két évtizedben alapvetően megváltoztak. Ez alatt az időszak alatt feltűnően megnőtt a fogyasztói hitelek aránya és jelentősége.² Két évtizeddel ezelőtt a fogyasztók szinte még mindenért készpénzzel fizettek, így csak ritkán szembesültek az eladósodottság problémájával. Mára az európai fogyasztók átlagosan 15%-a adósodott el. Néhány országban azonban ez az arány lényegesen magasabb, Görögországban például közel 50%-os.³ Ezzel párhuzamosan a fogyasztói hitelek piaca az EU-n belül 2008-ra elérte a 800 Mrd eurót.⁴ Ezen adatok alapján érthető az uniós jogalkotó azon törekvése, hogy a hitelfelvétel során növelje a fogyasztóvédelem szintjét, illetve, hogy az aránytalan megterhelést jelentő hitelekkel szemben a fogyasztókat védelemben részesítse.

Ezen igények ellenére az új irányelv korántsem szabályozza teljes körűen a fogyasztói hitelszerződések jogát. Számos kérdést továbbra is a tagállami jogok rendeznek, így például az irányelvben foglalt rendelkezések megsértése esetén érvényesíthető jogkövetkezményeket.

1 A szerző köszönetet mond *dr. Landgraf Eriknek*, az FHB Nyrt. vezető jogtanácsosának, valamint *dr. Kardos Katának*, az FHB Jogi Osztálya munkatársának a cikkhez fűzött értékes észrevételeikért.

2 Ezzel párhuzamosan a közgazdasági szakirodalom érdeklődése is a fogyasztói szerződések, illetve a fogyasztói hitellezés felé fordult (I. BAR-GILL [2010], EPSTEIN [2010], HYNES-POSNER [2010]).

3 SIEMS, [2008] in EuZW 455. o., kiemelve, hogy az eladósodás folyamata a nyugati társadalmakban már az 1950-es években megkezdődött.

4 L. a bizottság 2008. 01.18-ai sajtóközleményét: IP/08/55.

Az új irányelv elfogadása a magyar jogalkotó számára is a belső jogba történő átültetés kötelezettségét írta elő. Ennek az implementációnak az eredményeként született meg a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Fht.), amelynek valamennyi rendelkezését 2010. június 11-e óta kell alkalmazni. A hatálybalépést követően az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került, lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 6–9. §-ai módosították az Fht. egyes rendelkezéseit.

Az Fht. szabályai mellett a Ptk. vonatkozó rendelkezései továbbra is irányadóak a fogyasztókkal kötött hitel- és kölcsönszerződések esetén. Így természetesen alkalmazni kell a Ptk. 525. §-ának a kölcsönszerződés azonnali hatályú felmondásával kapcsolatos szabályait is.

2. A JELZÁLOGHITELEK SZABÁLYOZÁSÁNAK KÉRDÉSE

A fogyasztói hitelektől meg kell különböztetni a jelzáloggal fedezett hiteleket. Ez a piac 2008-ban az EU 27 tagállamában elérte a 6200 Mrd eurót, vagyis az EU GDP-jének közel 50%-át.⁵

Az új irányelv 2. cikk (2) bekezdés a) pontja szerint az irányelv nem alkalmazandó az olyan hitelmegállapodásokra, amelyeknek a fedezete ingatlanfedezetű jelzálog, vagy a tagállamokban az ingatlanokra általánosan alkalmazott, más hasonló biztosíték, vagy az ingatlanokhoz kapcsolódó valamely jog. Az új irányelv bevezető (14) bekezdése szerint: „Az ingatlanfedezettel biztosított hitelnújtásra vonatkozó hitelmegállapodásokat ki kell zárni az irányelv hatálya alól. Az ilyen hitel nagyon sajátos típust képvisel.”

Az új irányelv idézett rendelkezései jól tükrözik azt az egybehangzó szakmai álláspontot, amely szerint a jelzáloghitelek a hiteleknek egy olyan speciális típusa, amelyekre nem lehet alkalmazni a fogyasztói hitelszerződések szabályait.

Számos érv hozható fel amellet, hogy a jelzálogjoggal fedezett hiteleket miért kell elkülönítetten kezelni a fogyasztói hitelektől. A fogyasztói hitelszerződés jellemzően valamely áruvásárlásra vagy valamely szolgáltatás igénybevételére irányul, emiatt kisebb összegű és rövidebb ideig tartó anyagi kötelezettségvállalást von maga után, mint a jelzáloghitel. A jelzáloghitel ezzel szemben általában nagyobb összegű, hosszabb ideig tartó elkötelezettséggel jár, így felvételére is alapos és körültekintő mérlegelés után kerül sor. A fogyasztói hiteleknek ezen kívül más a forrásszerkezetük, a hitelező pedig azért számít fel esetükben magasabb kockázati kamatfelárat, mert a megtérülés elmaradását a megvásárolt ingó dolog (szolgáltatás) nem, vagy csak kevéssé képes biztosítani.

Az új irányelv bevezető (39) bekezdése is kimondja, hogy a fogyasztói hitelt – időtartamából és volumenéből adódóan – nem hosszú távú finanszírozási mechanizmusokból finanszírozzák. Ezzel összefüggésben a fogyasztói hitelek nemteljesítése esetén a hitelezői igényérvényesítés is sokkal hosszadalmasabb, mint az ingatlanjelzálog érvényesítése. Fogyasztói hitelek esetén emellett a kisebb hitel nagyság és a kevesebb adminisztráció miatt az újbóli hitelkihelyezés könnyebb és olcsóbb, az eszközök és források lejáratára egyaránt rövid.

5 Hypostat 2008: A review of Europe's Mortgage and Housing Markets. European Mortgage Federation, 2009. november 7. 4. Interneten elérhető: <http://www.hypo.org/Content/default.asp?pageId=578>

Ezen indokok alapján már régóta napirenden van a kifejezetten a jelzáloghitelekre vonatkozó, uniós irányelv megszületése. Ezt a 2005-ben készített, „*Jelzáloghitel az EU-ban*” című Zöld Könyv,⁶ valamint az EU jelzálogjog-piacainak integrálásáról szóló, 2007-ben közreadott Fehér Könyv⁷ egyértelműen előrevetíti. Ebbe a körbe illeszkednek az egységes európai jelzálogjogra vonatkozó, előkészítő munkálatok is.⁸

Ezek alapján 2011. március 31-én tették közzé az Európai Parlamentnek és Tanácsnak a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló irányelvjavaslatát.⁹ Az irányelvjavaslat indokolása is rámutat arra, hogy számos uniós tagállam alkalmazza a jelzáloghitelekre is a 2008/48/EK irányelv egyes rendelkezéseit, holott a jelzáloggal fedezett ingatlanvásárlásra felhasznált, illetve a felújításra szánt hitel nem tartozik az említett irányelv hatálya alá.

A német jogirodalomban a 2008-as új irányelvhez kapcsolódóan már évekkel ezelőtt egyértelművé tették, hogy komoly nehézségekbe ütközhet a fogyasztói hitelszerződésekre vonatkozó szabályok alkalmazásának kiterjesztése a jelzálogjoggal fedezett hitelekre.¹⁰ A német BGB 497–498. §-ai már a német implementáló jogszabály hatálybalépése előtt is külön kezelték az ingatlanjelzáloggal fedezett hitelszerződéseket a fogyasztói hitelszerződésektől. Ezt tette még egyértelműbbé az új irányelv átültetését megvalósító német törvény 1. cikk 29. pontja, amely a BGB 503. §-át is módosította.¹¹

Bár az új irányelv ezt nem javasolja, ugyanakkor nem is tiltja meg a tagállami jogalkotónak, hogy a fogyasztói hitelekre vonatkozó szabályokat a jelzáloghitelekre is kiterjessze. Ha azonban a tagállami jogalkotó ezt megteszi, komoly versenyhátrányba hozza a hazai jelzálogbankokat a külföldiekkel szemben. A magyar jogalkotó épp ezt a versenyhátrányt kockáztatja, hiszen az Fht. 2. § (3) bekezdése kimondja, hogy a fogyasztói hitelekre vonatkozó előírások többségét alkalmazni kell a jelzáloghitelekre is.

Amennyiben a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló javaslatból irányelv lesz, az a magyar jogalkotó számára is jogalkotási kötelezettséget fog jelenteni, vagyis előre látható az Fht. egyes rendelkezéseinek a módosítása.

3. A HITELTERMÉKEK REKLÁMOZÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSA

3.1. A reklámozás jogi szabályozásának felépítése¹²

A hazai hitelintézetek által folytatott marketingtevékenység költségei 2009-ben meghaladták a 25 milliárd forintot.¹³ Emiatt a jogi szabályozás jelentősége kiemelkedő, hiszen a túlzottan korlátozó jogszabályi előírások jelentős többletköltséggel járnak.

6 COM [2005] 327. o.

7 COM [2007] 807. o.

8 BODZÁSI [2010b] in Themis

9 COM [2011] 142. o.

10 ARZT [2009] in GPR 174. o.

11 In Bundesgesetzblatt Jahrgang 2009, Teil I Nr. 49. 2009. augusztus 3.

12 A témával részletesebben is foglalkozik DR. SÜLYÖK GÁBOR: *A banki termékek reklámozására vonatkozó magyar és európai uniós szabályozás* című munkája, amely várhatóan 2011 nyarán jelenik meg az ELTE Kuncz Ödön Jogi Tudásközpontjában készülő bankjogi tanulmánykötetben, DR. KISFALUDI ANDRÁS egyetemi tanár szerkesztésében, az ELTE Eötvös Kiadó gondozásában. A szerző a Citibank Europe plc Magyarországi Fióktelepe jogi munkatársa.

13 L.A hitelintézeti szektor (fióktelep nélkül) eredménye 2009-ben. Elérhető: www.pszaf.hu

A hitelintézetek kereskedelmi kommunikációjára vonatkozó jogi szabályozás többrétű, és meglehetősen összetett. A reklámozásra irányadó joganyag alapvetően három fő jogszabályból áll.

A jogi szabályozás első pillére a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) fogyasztóvédelmi része, vagyis az üzleti döntések tisztességtelen befolyásolásának a tilalmáról szóló III. fejezet. A Tptv. rendelkezései közül kiemelkedő szerepet tölt be az üzletfelek megtévesztésének tilalmát kimondó 8. §, valamint az üzletfél választási szabadságát indokolatlanul korlátozó üzleti módszerek alkalmazását tilalmazó 10. §. A Tptv. 8/A. §-a értelmében azonban a Tptv. III. fejezetének a hatálya nem terjed ki az olyan magatartásokra, amelyek a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban: reklámtörvény) rendelkezései értelmében megtévesztő reklámnak minősülnek.

A szabályozás második alappillére az ún. reklámtörvény, amely a megtévesztő és összehasonlító reklámozásról rendelkezik. A reklámtörvény a megtévesztő reklámok esetében azonban csak akkor alkalmazandó, ha azok címzettje a vállalkozás, vagyis nem a fogyasztó.

A jogi szabályozás harmadik szintje a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény, amelynek elsődleges tárgya a vállalkozások fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatának a szabályozása.

Ezen három alapvető jelentőségű törvény mellett a pénzügyi intézmények, így a hitelintézetek marketingkommunikációs tevékenységét több más jogszabály is érinti (pl. a hitelintézeti törvény, a tőkepiaci törvény). Ebbe a sorba illeszkedik az Fht. is.

3.2. Az Fht. kereskedelmi kommunikációra vonatkozó szabályai: illetékességi szabályok

Az Fht. alapján eltérő szabályok irányadók a fedezett hitelek (jelzáloghitelek), valamint a nem fedezett hitelek (folyószámlahitel, hitelkártya) reklámozására. Ennek jogszabályi alapját az Fht. 2. § (3) bekezdése jelenti, amely szerint a jelzáloghitelre és a pénzügyi lízingre a hitelre vonatkozó kereskedelmi kommunikációról szóló 4. § (1) és (2) bekezdését nem kell alkalmazni.

A meglehetősen összetett jogi szabályozási környezetből következően egyáltalán nem egyszerű megválaszolni azt a kérdést, hogy megtévesztő reklám esetében mely hatóság jogosult eljárni. A versenyt nem érintő ügyekben a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság jár el általános hatáskörrel, kivételesen azonban a PSZÁF-nek is van hatásköre ilyen kérdésekben. A gazdasági versenyt érintő ügyekben természetesen a GVH jár el. 2010. január 1-jétől ugyanakkor, ha a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalma megsértésének részét képezi az olyan magatartási kódexben foglalt követelmény be nem tartása, amely a pénzügyi felügyelet által felügyelt vállalkozások – így hitelintézetek – tevékenységével összefüggő kereskedelmi gyakorlat során követendő szabályokat állapít meg, akkor nem a GVH, hanem a PSZÁF jár el.¹⁴

¹⁴ 2008. évi XLVII. törvény 10. § (2) bekezdés

Az illetékességi szabályok tehát korántsem egyértelműek. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy számos kérdésben a GVH és a PSZÁF egymástól eltérő gyakorlatot követ.

3.3. A nem fedezett hitelek reklámozása

A nem fedezett hitelek reklámozására a fentiek alapján alkalmazni kell az Fht. 4. § (1) bekezdését, amely szerint a hitelre vonatkozó kereskedelmi kommunikációban a teljes hiteldíj mutató (THM) értékét feltűnően, a rövidítés feltüntetésével, egy tizedesjegy pontossággal minden esetben meg kell adni. Az idézett szakasz (2) bekezdése szerint pedig, amennyiben a hitelre vonatkozó kereskedelmi kommunikáció a teljes hiteldíj mutató értékén kívül hitelkamatot vagy bármilyen más ellenszolgáltatásra vonatkozó számadatot – ideértve díjat, jutalékot, költséget – megjelöl, a kereskedelmi kommunikációban egyértelműen, tömören és feltűnően, reprezentatív példával bemutatva, további információkat is meg kell adni. Ennek megfelelően az Fht. 4. § (2) bekezdésének alkalmazása esetén a hitelre vonatkozó reklámban a következő adatokat kell kötelező jelleggel megadni: a) a hitelkamat mértéke és típusa; b) a hitel teljes díja; c) a hitel teljes összege; d) a hitel futamideje; e) a teljes hiteldíj mutató; f) halasztott fizetés formájában nyújtott hitel esetén a termék vagy szolgáltatás készpénzára és az önrész; valamint g) a fogyasztó által fizetendő teljes összeg és a törlesztőrészek összege.

A legtöbb hitelre vonatkozó reklámban tehát fel kell tüntetni a THM-et, és adott esetben emellett még számos más számadatot is. Kérdés azonban, hogy egy folyószámlahitel vagy egy hitelkártya esetében a THM-nek van-e tényleges jelentősége a fogyasztó számára? Különböző okok miatt ugyanis feltételezhető, hogy ezeknél a hiteltermékeknél az ügyfél nem a THM alapján dönt. Mindezt még azzal is érdemes kiegészíteni, hogy a hirdetményi THM számításánál számos olyan feltételezést kell alkalmazni, amelyekkel az ügyfél nincsen tisztában, illetve a ténylegesen igényelt termék THM-je és a feltételezéseken alapuló hirdetményi THM eltér egymástól.

Külön kategóriát képeznek azok a figyelemfelhívó reklámok, amelyekben csak megemlítik a nem fedezett hiteleket, például egy hitelkártyát. Ezekben a reklámokban – alapvetően marketingokok miatt – nem a hitel áll a középpontban, azt csak megemlítik, de semmilyen adat vagy utalás nem szerepel a reklámban. Ezekben az esetekben a THM-et sem tüntetik fel. Amennyiben azonban nem figyelemfelhívó, hanem úgynevezett „részletes reklámról” van szó, akkor természetesen a THM-et, illetve az Fht. 4. § (2) bekezdésében felsorolt adatokat is fel kell tüntetni.

Mindezek a jogszabályi előírások természetesen a reklám kreativitása ellen hatnak. Emellett a hitelintézetek számára az is problémát – és többletköltséget – okoz, hogy ha a részletes reklám szóróanyag formájában jelenik meg, a THM folyamatos változása miatt a szóróanyagot is állandóan újra kell nyomtatni.

Összességében azt mondhatjuk, hogy az Fht. 4. § (1) és (2) bekezdései nem életszerűek, és betartásuk a gyakorlatban számos problémát és többletköltséget okoz a hitelintézeteknek. Részben az indokolatlanul is szigorú jogi szabályozással, másrészt természetesen a gazdasági válsággal magyarázható, hogy drasztikusan csökkentek a hirdetési piacon a banki hiteltermékek. Az új jogi szabályozás korlátozó hatása tehát egyértelműen kimutatható. Természetesen lehet amellet is érveket felhozni, hogy ez egy kedvező tendencia. A piaci

verseny szempontjából azonban ennek éppen az ellenkezője állapítható meg, vagyis az, hogy az új jogi szabályozó környezetnek a banki termékek kereskedelmi kommunikációjára gyakorolt korlátozó hatása összességében negatív jelenség.

3.4. A fedezett hitelek reklámozása

Az Fht. 2. § (3) bekezdése értelmében a fedezett hitelek (jelzáloghitek) esetében az Fht. 4. § (1) és (2) bekezdését nem kell alkalmazni. Kérdés, hogy ezek alapján a fedezett hitelekre vonatkozó kereskedelmi kommunikációban fel kell-e tüntetni a THM-et? A kérdésre adható válasz – a vonatkozó jogszabályi előírások egybevetése alapján – korántsem egyértelmű.

Önmagában az Fht. 2. § (3) bekezdése értelmezése alapján arra a következtetésre jutunk, hogy a THM-re is vonatkozó, alapvető reklámelőírásokat a fedezett hitelek esetében nem kell alkalmazni. Kérdés, hogy ez volt-e a jogalkotó célja. Ezzel kapcsolatban érdemes utalni a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló – már említett – európai parlamenti és tanácsi irányelv javaslatának 8. cikk 2. d) pontjára, amely szerint a fedezett hitelekre irányuló reklámokban a teljes hiteldíj mutatót is fel kell tüntetni. A THM számításáról az irányelvjavaslat 12. cikke, illetve I. melléklete rendelkezik.

A másik irányadó rendelkezés, az Fht. 4. § (3) bekezdése szerint, ha a hitelhez kapcsolódó járulékos szolgáltatás (például biztosítás) igénybevétele a hitelszerződés megkötéséhez szükséges, és ennek a járulékos szolgáltatásnak az ellenszolgáltatása nem ismert, akkor a hitelre vonatkozó kereskedelmi kommunikációban a hitelhez kapcsolódó, járulékos szolgáltatásra vonatkozó szerződés megkötésének kötelezettségét is egyértelműen, tömören és feltűnően, *a teljes hiteldíj mutatóval együtt* jelezni kell. Jelzáloghiteleknél jellemzően ez a helyzet, hiszen járulékos szolgáltatásként a hitelintézetek vagyonbiztosítási szerződés kötését írják elő. Ebből következően ilyen esetben a THM feltüntetése a reklámban kötelező.

Egy harmadik irányadó jogszabály a teljes hiteldíj mutató meghatározásáról, számításáról és közzétételéről szóló 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet 10. § (1) bekezdése. Ennek alapján, ha a jelzáloghitelre vonatkozó kereskedelmi kommunikációban szerepel a hitel kamata, bármilyen költsége, törlesztőrészlete vagy ezekkel összefüggésbe hozható, bármilyen *utalás*, közvetlenül ezt követően a THM értékének is – a rövidítés feltüntetésével – szerepelnie kell, legalább ugyanakkora mértékben és megegyező megjelenítésben vagy jól érthetően el kell hangzania. Kérdés azonban, hogy mi minősül utalásnak? Ha a reklámban például az szerepel, hogy a hitelintézet valamilyen díjat vagy költséget elenged, akkor ez egyértelműen utalásnak tekinthető. A gyakorlat azonban az, hogy a hitelintézetek a figyelemfelhívó reklámokban még az ilyen jellegű utalást is kerülik, abban semmilyen más adat sem szerepel, így a THM-et sem tüntetik fel.

4. A SZERZŐDÉSKÖTÉST MEGELŐZŐ TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG

Az új irányelv fogyasztóvédelmi rendelkezései közül kiemelkedik a hitelezőt terhelő tájékoztatási kötelezettség. A hitelezőnek a hitelnyújtás lebonyolítása során különböző időpontokban átfogó tájékoztatási kötelezettségnek kell eleget tennie. Ez a szerződéskötést

megelőző időszakkal, vagyis a reklámozással (4. cikk) kezdődik, majd megjelenik közvetlenül a szerződéskötés előtt (5–11. cikk), és folytatódik a szerződés teljesítésének az időtartama alatt (17. cikk). Az új irányelv információs modellje tehát lényegesen meghaladja a régi irányelvbe foglalt szintet. Valójában azonban szinte csak ezen a területen valósult meg a jogegységesítés.

A tájékoztatási és felvilágosítási kötelezettség – amellet, hogy az új irányelv leginkább harmonizált része – gazdasági oldalról is rendkívül fontos terület. Banki szempontból a megnövekedett terjedelmű tájékoztatási kötelezettség – az ehhez járuló költségek ellenére – mégis azzal az előnnyel jár, hogy ez a kötelezettség a tagállamokban közel azonos szintű lesz, így a hitelezők alapvetően azonos szerződési formulákat használhatnak az unión belül. Egyes vélemények szerint ez kedvező fejlemény a határon átnyúló hitelnyújtás szempontjából.¹⁵

Összességében azt kell kiemelni, hogy az új irányelv kiszélesíti a fogyasztó javára szóló információnyújtás időtartamát, és bevonja ebbe a szerződéskötést megelőző időszakot is. Ezt a technikát más irányelvek már meghonosították, az új irányelv megoldása leginkább a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról szóló 2002/65/EK irányelvhez közelít.

Az új irányelvnek a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségről szóló rendelkezéseit az Fht. 5–14. §-ai vették át oly módon, hogy a tájékoztatási kötelezettség négy aspektusát szabályozzák:

- a) az Fht. 1. mellékletében található egységes formanyomtatvány használata (Fht. 6. § (1) bekezdés);
- b) speciális tanácsadási kötelezettség (Fht. 11. §);
- c) jelzáloghitel igénylése esetén fennálló tájékoztatási kötelezettség (Fht. 12. §);
- d) végül a szerződéskötést megelőző tájékoztatás körébe vonható a hitelfelvevő hitelképességének a vizsgálata is, azzal, hogy ebben az esetben a tájékoztatási kötelezettség részben a másik felet, a hitelfelvevőt terheli.

A fedezett és a nem fedezett hitelek közötti különbség – a reklámozásra vonatkozó rendelkezésekhez hasonlóan – a szerződéskötést megelőző tájékoztatás körében is fennáll.

4.1. Egységes formanyomtatvány

Az Fht. 6. § (1) bekezdése szerint a hitelező – és adott esetben a hitelközvetítő – *kellő időben*, azt megelőzően, hogy a fogyasztót bármilyen hitelszerződés vagy ajánlat kötné, köteles tájékoztatni a fogyasztót a törvényben részletesen meghatározott kérdésekről. Az Fht. 6. § (3) bekezdése taglalja azokat a pontokat, amelyekre ez az előzetes tájékoztatási kötelezettség kiterjed. A hitelező ennek a tájékoztatási kötelezettségnek papíron vagy más tartós adathordozón, a fogyasztó által megadott információk alapján tehet eleget.

Fontos kiemelni, hogy a hitelező kizárólag az Fht. 1. melléklete szerinti formanyomtatvány kitöltésével tud eleget tenni ennek a kötelezettségének. A fogyasztó az Fht. 11. § (4) bekezdése szerint a formanyomtatvány másolatának aláírásával igazolja annak átvételét, és ezáltal azt, hogy a tájékoztatás megtörtént.

¹⁵ ARZT [2009] in GPR 175. o.

A tájékoztatás ennek alapján egyrészt a hitelre vonatkozó információkat tartalmazza, másrészt felvilágosítást nyújt a fogyasztó jogi helyzetéről (pl. az elállási jog léte vagy hiánya, a határidő előtti visszafizetés joga).

Az Fht. 6. § (3) bekezdésének megfelelően, az 1. melléklet a fogyasztóval kötelezően közlendő információkat öt nagy csoportba sorolja:

- a) a hitelező/hitelközvetítő adatai;
- b) a hitel lényeges jellemzőinek ismertetése;
- c) a hitel költségei;
- d) egyéb fontos jogi vonatkozások (pl. elállási jog, határidő előtti visszafizetés, a hitelezőt megillető ellentételezés, adatbázisokban végzett keresés, a hitelmegállapodás tervezetéhez való jog stb.);
- e) adott esetben távértékesítés keretében kötött hitelszerződések esetén nyújtandó, kiegészítő tájékoztatás.

A kötelezően megadandó adatok közül érdemes kiemelni az Fht. 6. § (3) bekezdés 8. pontját, amely szerint a tájékoztatásnak tartalmaznia kell a teljes hiteldíj mutatót egy reprezentatív példa bemutatásával. A jogirodalomban ezzel kapcsolatban arra hívják fel a figyelmet, hogy a fogyasztó által fizetendő, teljes összeg előzetes meghatározása számos nehézség elé állíthatja a hitelezőket.¹⁶

Itt kell említést tenni az Fht. 6. § (5) bekezdéséről, amelynek az alapján a fogyasztót is terheli tájékoztatási kötelezettség. A teljes hiteldíj mutató és a fogyasztó által fizetendő, teljes összeg vonatkozásában ugyanis a fogyasztó tájékoztatja a hitelezőt az általa előnyben részesített hitel jellemzőiről. Ezt a fogyasztó nyilván csak akkor tudja megtenni, ha a hitelező őt többféle hitelkonstrukcióról is tájékoztatja, amelyre a hitelező az Fht. 11. §-a alapján köteles (erről lásd a 4. 2. pontot).

Szintén lényeges, hogy a 6. § (3) bekezdés 19. pontja alapján a tájékoztatásnak ki kell terjednie az előtörlesztéshez való jogra és annak költségeire is.

Kérdés, hogy az Fht. 6. § (1) bekezdésében szereplő „*kellő időben*” fordulat pontosan mit jelent. Ezt az új irányelv 5. cikk (1) bekezdése is tartalmazza, de annak meghatározását a tagállami jogalkotóra bízta.

Arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy – bár a hitelező az Fht. alapján őt terhelő tájékoztatási kötelezettségnek kizárólag úgy tehet eleget, ha a törvény 1. mellékletében található formanyomtatványt kitölti és a fogyasztónak átadja –, nincs elzárva attól, hogy több információt közöljön a hitelfeltevővel, mint amennyit az Fht. előír. Az Fht. 7. § (1) bekezdése szerint ugyanis a hitelező a törvényben meghatározott adatokon kívül kizárólag a formanyomtatványtól elkülönítetten adhat tájékoztatást. Ez azt jelenti, ha a hitelező úgy dönt, hogy további információkat is közöl a hitelfeltevővel, akkor ezeket a többletinformációkat egy külön dokumentumba kell foglalni.

A nem fedezett hitelek esetében az Fht. alapján fennálló tájékoztatási kötelezettségnek nem kell személyre szólónak lennie, elegendő a már említett formanyomtatvány átadása.

Ezzel szemben az Fht. 12. § (1) bekezdése alapján jelzáloghitel igénylése esetén a hitelező – az általános tájékoztatáson túlmenően – személyre szóló tájékoztatást is nyújt a fogyasztónak. Erre a célra a 3. melléklet II. pontjában meghatározott formanyomtatvány

¹⁶ ROTT [2008] in WM 1108. o.

szolgál. Fedezett hitelek esetén tehát a szerződést megelőző tájékoztatás még szélesebb körű, ami egyben azt is jelenti, hogy az ezzel együtt járó többletköltségek is magasabbak.

Ha a hitelszerződés megkötése olyan távközlő eszköz útján történik, amely az előzetes tájékoztatást nem teszi lehetővé (pl. telefonon), akkor a hitelező a hitelszerződés megkötését követően *haladéktalanul* köteles ezt a tájékoztatást megadni. Ezt azt jelenti, hogy az 1. melléklet szerinti kitöltött formanyomtatvány másolatát ilyen esetekben a szerződéskötést követően kell a hitelfelvevőnek átadni.

Az általános tájékoztatást megvalósító formanyomtatványban kötelezően feltüntetendő információk egyike – az egyéb fontos jogi vonatkozások között – a hitelszerződés tervezetéhez való jog. Ennek az alapját az Fht. 10. § (1) bekezdése jelenti, amely szerint az említett formanyomtatványon kívül – kérelemre, díjmentesen – a fogyasztó rendelkezésére kell bocsátani a hitelszerződés tervezetének egy példányát (mintaszerződés). Ettől csak akkor lehet eltekinteni, ha a kérelem benyújtásának időpontjában a hitelező nem kívánja a fogyasztóval a hitelszerződést megkötöni.

Enyhébb a tájékoztatási kötelezettség – az Fht. 6. § (8) bekezdése alapján – fizetési számlához kapcsolódó hitelkeret esetén.

Végül említést kell tenni az Fht. 6. § (7) bekezdéséről is, amely arról az esetről rendelkezik, ha a fogyasztó befizetései nem vezetnek a teljes hitelösszeg azonnali törlesztéséhez, hanem azt tőkeképzésre fordítják. Ebben az esetben a hitelező egyértelműen és tömören tájékoztatja a fogyasztót, hogy a részletek megfizetése nem eredményezi automatikusan a hitel teljes összegének a visszafizetését.

4.2. Speciális tanácsadási kötelezettség

A szerződéskötést megelőző időszakban fennálló tájékoztatási kötelezettséghez kapcsolódik egy olyan új jogintézmény is, amely a legtöbb tagállamban eddig ismeretlen volt. Ennek a jogszabályi alapját az új irányelv 5. cikk (6) bekezdése teremtette meg, amelyet az Fht. 11. §-a vett át. Ez egy speciális felvilágosítási és tanácsadási kötelezettséget ír elő a hitelező számára, amely az ún. felelős hitelezés egyik szegmensének tekinthető. Ezek a felelős hitelnyújtásra vonatkozó előírások az új irányelv meglehetősen vitatott rendelkezései közé tartoznak.

Az Fht. 11. § (1) bekezdése szerint a hitelező a szerződéskötést megelőző tájékoztatás során köteles a fogyasztónak felvilágosítást adni annak érdekében, hogy a fogyasztó felmérje, a hitel igényeinek és pénzügyi teljesítőképességének megfelel-e. Ez a felvilágosítás kiterjed a hitel fő jellemzőire, a hitelnek a fogyasztó pénzügyi helyzetére gyakorolt hatására, a fizetés elmulasztásának a következményeire, ideértve a késedelmi kamatra, a hitel felmondására és a biztosítékok érvényesítésére vonatkozó tájékoztatást.

A hitelező ennek a felvilágosítási kötelezettségének egyértelműen és tömören tesz eleget. A fogyasztó az általános tájékoztatást megvalósító formanyomtatvány másolatának aláírásával igazolja, hogy a hitelezőtől ezt a speciális tájékoztatást megkapta.

Kérdés, hogy mit kell „*egyértelmű és tömör magyarázat*” alatt érteni. Vajon egy szabványosított felvilágosítás – személyes találkozás és megbeszélés nélkül is – „*megfelelő magyarázatnak*” minősülhet? Különösen online banking esetén tisztázatlan, hogy a „*megfelelő magyarázatot*” milyen formában és módon kell a fogyasztóval közölni. Némi támpontot adhat a PSZÁF és az MNB által kiadott „*Tájékoztató a túlzott eladósodottság kockázatairól*” című dokumentum.

Ezek a bizonytalansági tényezők ahhoz vezethetnek, hogy a fogyasztó az Fht. 11. §-ában foglalt rendelkezések megsértésére hivatkozva próbáljon szabadulni a hitelszerződéstől. Mindez nagyfokú eljárás kockázatot jelent a hitelező számára, amely ellen csak úgy tud védekezni, ha bizonyítási célból minden potenciálisan releváns információt tárol. Ez természetesen növeli a költségeket, ami végső soron a kamatszint emelkedését eredményezi.

4.3. A felelős hitelnújtás másik esetköre: a fogyasztó hitelképességének értékelése

A felelős hitelnújtás egy másik aspektusa, hogy a hitelnújtó a fogyasztó hitelképességét is köteles vizsgálni. Az új irányelv egy korábbi tervezete szerint ehhez a vizsgálathoz a hitelező kötelessége lett volna a szükséges információkat megszerezni.¹⁷ A legtöbb tagállami jogrendszer – ideértve a németet is – ezt a kötelezettséget eddig nem támasztotta a hitelezővel szemben. Nem meglepő tehát, hogy ezt az elképzelést a banki szféra, a brit kormány, de a jogirodalom részéről is heves kritika érte. A bírások elsősorban azt emelték ki, hogy a hitelfelvétel során a fogyasztó egyéni felelősségét fenn kell tartani, ellenkező esetben a hitelfelvető annyira sem lesz motivált, hogy a saját érdekeire figyelemmel járjon el.¹⁸

Ennek hatására az eredeti elképzeléseket mérsékeltek, de az új irányelv 8. cikke így is kötelezővé teszi a hitelképesség értékelését; igaz, az ezt lehetővé tevő szabályokat a tagállamoknak kell megalkotniuk. A hitelképesség vizsgálatához szükséges információk vagy magától a fogyasztótól származnak, vagy a vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján állnak a hitelnújtó rendelkezésére.

Az Fht. 14. § (1) bekezdése szerint a hitelező a fogyasztó hitelképességét a rendelkezésére álló információk alapján értékeli. Az ehhez szükséges információk a fogyasztó által nyújtott tájékoztatáson és a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevételén alapulhatnak.

Ha a felek a hitelszerződés megkötését követően a hitel teljes összegének a növelésében állapodnak meg, a hitelszerződés módosítását megelőzően a hitelező köteles a fogyasztó hitelképességét díjmentesen ismétellen értékeln.

Az Fht. 14. §-a nem ad egyértelmű választ arra a kérdésre, hogy a hitelképesség hiányából a hitelnújtónak milyen következtetéseket kell levonnia. Hitelnújtási tilalom mind ebből nem következik, bár a 14. § (4) bekezdése utal arra a lehetőségre, ha a hitelező a hitelképesség-vizsgálat eredményeként nem kíván szerződést kötni. Mindemellett azonban egyfajta felvilágosítási kötelezettséget a hitelező terhére a hitelképesség vizsgálat eredménye alapján mindenképpen meg lehet állapítani. Kérdés, ha a hitelező ennek a felvilágosítási kötelezettségnek nem tesz eleget, és a fogyasztó utóbb fizetési késedelembe esik, akkor a tájékoztatás hiánya alapot nyújt-e a kármegosztásra. Ez megalapozottnak tűnik.

A hitelképesség vizsgálatának részletes szabályait külön jogszabály állapítja meg. Ez a körültekintő lakossági hitelezés feltételeiről és a hitelképesség vizsgálatáról szóló 36/2009. (XII. 30.) Korm. rendelet.

17 L. 2002-es javaslat 9. cikk. Hasonló szigorú előírást tartalmaz azonban az Egyesült Államokban a jelzálog-hitelről szóló törvényről 2007-ben kidolgozott javaslat (1. *Mortgage Reform and Anti-Predatory Lending Bill*, H.R. 3915.). Interneten is elérhető: <http://www.govtrack.us/congress/bill.xpd?bill=h110-3915>

18 SIEMS [2008] in EuZW 456. o.

4.4. A tájékoztatási kötelezettség megszegésének jogkövetkezmenyei

A szerződéskötést megelőző szakaszban fennálló tájékoztatási-információnyújtási kötelezettségek megszegésének a jogkövetkezmenyeit az új irányelv nem határozza meg, ezek továbbra is tagállami hatáskörben maradnak.

A német és az osztrák jog alapján a jogkövetkezmenyeket ez ideig a *culpa in contrahendo* körében vonták le, ami gyakorlatilag kártérítést jelentett. Ez vonatkozik a hitelképességi vizsgálat elmulasztására is, amit azonban a német bírói gyakorlatban csak akkor kívántak meg, ha a hitelező átvállalta a hitelezési kockázat egy részét.¹⁹ Az új irányelv alapján már közigazgatási jogi szankciók alkalmazását is lehetségesnek tartják.²⁰

A magyar jogban a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség elmulasztásáról a Ptk. 205. § (3) bekezdése rendelkezik. Eszerint a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő, minden lényeges körülményről. A törvény szankciót azonban nem fűz a szerződéskötés előtt fennálló tájékoztatási kötelezettség megszegéséhez. Mivel itt még nincs szó létrejött (és érvényes) szerződésről, ezért a szerződésszegés jogkövetkezmenyeit nem lehet alkalmazni. Kizárólag a Ptk. 339. § alkalmazása jöhet szóba, vagyis azt mondhatjuk, hogy a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség megsértése – deliktuális alapon – vált ki kártérítési jogkövetkezmenyt. Ennek a kártérítési jogkövetkezmenynek a hatékonysága megkérdőjelezhető.

Ezzel is magyarázható, hogy az Fht. 21. § (2) bekezdése egy további, speciális szankciót fűz az előzetes tájékoztatás megszegéséhez. Ez a szakasz kimondja ugyanis, hogy ha a fogyasztó a hitelezőt a szerződéskötést megelőzően terhelő tájékoztatást a szerződéskötést követően kapja kézhez, akkor elállási (felmondási) jogát a tájékoztatás kézhezvételétől számított 14 napig gyakorolhatja.

4.5. Részösszefoglalás

Kérdés, hogy az új irányelv és az Fht. által előírt, lényegesen emelt szintű szerződést megelőző tájékoztatási kötelezettség milyen hatásokkal jár majd. A pozitív értékelés szerint a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség szintjének az emelése kedvezően fogja érinteni a hitelpiacokat, mert ezáltal a fogyasztók megalapozottabb döntést hozhatnak, ennek következtében pedig erősödni fog a fogyasztókért folytatott harc. Mindemellert az egységesített formanyomtatványok alkalmazása révén a fogyasztó könnyebben tudja összehasonlítani a különböző hitelajánlatokat, és mindez kedvezően érinti a fogyasztó választási lehetőségeit.

Más nézet szerint a megnövekedett mértékű információs kötelezettségből egyik félnek sem származik sem kára, sem haszna. A hitelezőknek természetesen többletkiadást fog okozni a formanyomtatvány alkalmazása, de ezek a költségek nem lesznek túlzottan magasak. Másrészt viszont a fogyasztó nem sokat nyer ezzel a formanyomtatvánnyal, hiszen ezt

19 SIEMS [2008] in EuZW 456. o. 28. lábjegyzet

20 ROTT [2008] in WM 1110. o.

valószínűleg csak felületesen fogja átolvasni. A bankügyletek terén mutatkozó, ún. ügyleti analfabetizmus ettől még nem fog csökkenni.²¹

A tanácsadási kötelezettség bevezetésétől sem lehet lényeges változást várni, hiszen ennek keretében általánosságban csak a hitelszerződés rendelkezéseit kell a fogyasztó számára közérthetővé tenni, jogkövetkezményeket azonban nem határoz meg az Fht. Így azt a kötelezettséget sem írja elő, hogy a hitelnyújtás során a bank felelősségteljesebben járjon el.

A tájékoztatási kötelezettség egységessé tétele annyi előnnyel azonban jár a fogyasztó számára, hogy a kártérítési igények érvényesítése ezáltal könnyebbé válhat.

A szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség növekedéséhez kapcsolódóan azt is ki kell emelni, hogy ennek következtében a hitelezőnek olyan nagy mennyiségű információt kell a fogyasztóra zúdítania, amellyel az nem igazán tud mit kezdeni. Amellett, hogy mindez növeli a hitelező költségeit, egyáltalán nem biztos, hogy egy átlagos fogyasztó számára megkönnyíti a hitelfelvételről hozandó döntést. Erre utal a PSZÁF elnökének 1/2011. (IV. 29.) számú ajánlása is, amely a pénzügyi szervezeteknek címezve, az általános fogyasztóvédelmi elvek alkalmazásáról szól. Ennek V. 4. pontja kimondja: a felügyelet követendő gyakorlatnak tartja, hogy a pénzügyi szervezetek – a jobb áttekinthetőség érdekében – dolgozzanak ki a szerződési feltételek legfontosabb pénzügyi paramétereit és a szerződés lényeges elemeit tartalmazó közérthető, átlátható, *lehetőleg egyoldalú összefoglalókat, kivonatokat*, amelyekből egyértelműen kitűnnek a szerződés legfontosabb elemei, hangsúlyozva a fogyasztóra háruló kötelezettségeket. Ez egyértelműen azt tükrözi, hogy a PSZÁF szerint is túlzott információáradat éri az ügyfeleket, amely egyáltalán nem könnyíti meg a tájékozódásukat.

Mindezek alapján kétséges, hogy az Fht. 6. § (2) bekezdésében említett cél – a hitelszerződés megkötése tekintetében megalapozott fogyasztói döntéshozatal – jobban elérhető-e az új szabályozás alapján. Ezzel kapcsolatban mindazonáltal nem a magyar, hanem az európai jogalkotó felelősségre kell rámutatnunk.

5. A HITEL HATÁRIDŐ ELŐTTI VISSZAFIZETÉSE

A kölcsönösszeg határidő előtti visszafizetése egy fontos kivétel a *pacta sunt servanda* elve alól. Banküzemeltetési szempontból ez azért fontos terület, mert alapvetően érinti a hitelkihelyezés és a refinanszírozás közötti rendkívül szoros kapcsolatot. Ezen a ponton a határidő előtti visszafizetés joga kapcsolódik a bankot megillető, egyoldalú szerződésmódosítási joghoz. Az egyoldalú szerződésmódosítás joga – amely szintén szoros kapcsolatban áll a hitelkiváltással – ugyanis a hitelező számára jelent egy fontos kivételt a *pacta sunt servanda* elve alól.

Az előtörlesztésre vonatkozó szabályok jelentőségét növeli, hogy a hitelkiváltás piaca az utóbbi években Magyarországon jelentős fejlődésen ment keresztül. Ezzel kapcsolatban érdemes utalni a Magyar Bankszövetség Elnökségének 2/2008. sz. ajánlására, amely a hitelkiváltás megkönnyítése érdekében követendő gyakorlatról szól.

A hitelszerződések jogán belül az egyes tagállami jogrendszerek a határidő előtti visszafizetés szabályozása terén térnek el egymástól a legnagyobb mértékben. Ezzel is

21 Ezzel külön foglalkozik a bizottságnak egy 2007-es kezdeményezése, amely a pénzügyi lettek megismerését célzó általános képzés kialakítása mellett érvel: COM [2007] 808.

összefügg, hogy az új irányelv leginkább vitatott szakasza a határidő előtti visszafizetésről szóló 16. cikk²², annak ellenére, hogy a régi irányelv 8. cikkében található rendelkezésekhez képest²³ az új irányelv 16. cikke csupán kisebb változtatásokat tartalmaz.

5.1. Az előtörlesztés általános szabályai

Az Fht. 23–25. §-ai rendelkeznek az előtörlesztésről. Ezzel kapcsolatban is ki kell emelni, hogy az Fht. külön szabályozza a jelzáloghitelek előtörlesztését, vagyis az előtörlesztés során is különbséget tesz fedezett és nem fedezett hitelek között. Különösen a jelzáloglevéllel finanszírozott kölcsönszerződések kapcsán jelent ez a szabályozás problémát.

Az Fht. 23. § (1) bekezdése alapján a fogyasztó minden esetben élhet a hitel részleges vagy teljes előtörlesztésével. A (2) bekezdés szerint előtörlesztés esetén a hitelező csökkenti a hitel teljes díját az előtörlesztett részlet vonatkozásában a hitelszerződés eredeti lejáratá szerinti fennmaradó időtartamára vonatkozó *hitelkamattal* és a hitelkamaton kívüli minden *egyéb ellenszolgáltatással*.

Az Fht. 23. §-a az új irányelv 16. cikk (1) bekezdésének majdnem szó szerinti átültetése. Egy különbség azonban van: az Fht-ben a „*hitelező csökkenti*” fordulat szerepel, amíg az irányelvben a „*jogosult*” kifejezés.²⁴ Megint másként fogalmaz a német átültető jogszabály, a BGB módosított 501. §-a szerint ugyanis az előtörlesztés esetén az összköltségek „*csökkennek*” („*vermindern sich die Gesamtkosten*”).

Kérdés, hogy az Fht. eltérő megfogalmazása, amely egyértelműen a hitelező kötelezettségévé teszi a hiteldíj csökkentését, milyen következményekkel jár eljárásjogi és kártérítési jogi szempontból. Ennek az alapján megalapozottnak tűnik, hogy ha a hitelező a hiteldíj csökkentésére vonatkozó kötelezettségének magától nem tesz eleget, és az adósnak erre őt külön fel kell szólítania, akkor ezzel a mulasztásával kártérítési igényt alapoz meg az adós oldalán. Az irányelv megfogalmazásában szereplő, „*a fogyasztó jogosult*” kifejezés arra utal, hogy ha a hitelező a hiteldíj csökkenését nem hajtja végre, akkor a fogyasztó jogosult ezt követelni, de ez nem alapoz meg kártérítési igényt a fogyasztó javára. Mivel az Fht. nem szól arról, hogy a hitelezőnek milyen határidőn belül kell eleget tennie ennek a kötelezettségének, ezért arra a következtetésre juthatunk, hogy a hitelezőnek ezt azonnal végre kell hajtania, amint az előtörlesztés megtörtént.

Feltűnő, hogy sem az irányelv 16. cikk (1) bekezdése, sem az Fht. 23. § (1) bekezdése nem kívánja meg a fogyasztó oldalán egy indokolt és jogszerű érdek fennállását a határidő előtti visszafizetésre vonatkozóan. Egyetértünk azzal a nézettel, amely szerint mindez bonyolultabbá teszi a hitelnyújtókat a határidő előtti visszafizetés által ért károsodás számítására és érvényesítésére vonatkozó, tagállami előírásokat.²⁵ Ezt már az új irányelv bevezető (39) bekezdése is előrevetíti.

22 WENDEHORST [2009] IN ÖBA 37. O.

23 87/102/EGK-irányelv 8. cikke: „*A fogyasztó jogosult a hitelszerződés szerinti kötelezettségeinek teljesítésére a hitelszerződésben meghatározott időpont előtt. Ilyen esetben, a tagállamok által meghatározott szabályok szerint, a fogyasztó jogosult a hitel teljes költségének arányos csökkentésére.*”

24 Az irányelv német szövege alapján: „*In solchen Fällen hat der Verbraucher das Recht auf Ermäßigung der Gesamtkosten des Kredits...*”

25 GSELL/SHELLHASE [2009] IN JZ 28. O.

5.2. *Nem fedezett hitelek előtörlesztése*

Az Fht. 23. §-ában foglalt általános – vagyis valamennyi hiteltermékre irányadó – szabályok után az Fht. 24. §-a a nem fedezett hitelek határidő előtti visszafizetésére vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket.

Az Fht. 24. § (1) bekezdése megegyezik az új irányelv 16. cikk (2) bekezdésével. Lényeges kiemelni, hogy az Fht. is csak költségekről beszél, így a 24. § alapján a hitelező nem tarthat igényt a költségeken kívüli egyéb kiadásainak és kárainak a megtérítésére.

A gyakorlatban gondot okozhat, hogy az Fht. 24. § (1) bekezdése nem részletezi, pontosan milyen ellentételezésre is tarthat igényt a hitelező. A (1) bekezdés alapján a hitel határidő előtti visszafizetéséhez közvetlenül kapcsolódó, esetleges, méltányos és objektíve indokolt költségek alkotják a hitelező által igényelhető ellentételezést. Azonban ezt a megtérítést is csak akkor igényelheti a hitelező, ha az előtörlesztés olyan időszakra esik, amikor a hitelkamat rögzített.

Mivel az Fht. 23. § (2) bekezdése kamatról és egyéb ellenszolgáltatásról tesz említést, ezért felmerül a kérdés, hogy az ellentételezés a költségek mellett kiterjedhet-e a kamatvesztéséből származó károkra is. Az Fht. 24. § (1) bekezdése ennek ellentmondani látszik, vagyis eszerint a hitelező a költségeken kívüli kárai megtérítésére nem tarthat igényt. Az Fht. 24. § (1) bekezdése alapján tehát a hitelezőt megillető ellentételezés csupán a költségekre terjed ki, a kamatkülönbözetből, illetve a kamatvesztéséből származó károkra azonban nem.

Egy további kérdés: mit kell az ellentételezés által fedezett költségek alatt érteni? A 24. cikk (1) bekezdése szerint a költségeknek a hitel határidő előtti visszafizetéséhez közvetlenül kapcsolódniuk kell, emellett esetlegesnek, méltányosnak és objektíve indokoltnak kell lenniük. Ezek alapján előreláthatóan a következő költségtényezők kerülhetnek ellentételezésre: a) adminisztratív költségek, illetve b) refinanszírozási költségek.

Adminisztratív költségek azok, amelyek az előtörlesztés következtében megszűnő, vagy módosított feltételek szerint fennmaradó hitelszerződés banki feldolgozásából fakadnak. Ezekből a költségekből természetesen le kell vonni a banknak a határidő előtti visszafizetés révén megspórolt kiadásait, így például azokat a megtakarításokat, amelyek egy megszűnő hitel kezelésével együtt jártak volna. Ennek alapján a megspórolt hitelkockázati költségek sem számíthatók be az ellentételezésbe.

Amennyiben a hitel az előtörlesztés ellenére is fennmarad, de a módosított feltételek miatt növekednek a refinanszírozási költségek, akkor ezekre is igényt tarthat a bank az ellentételezés keretében. A refinanszírozási költségek kiszámítása azonban komoly nehézség elé állíthatja a bankokat. Ennek egyik oka, hogy a passzív ügylet refinanszírozási költségei nem az aktív ügylet oldalán megjelenő kockázatbeárazással függnek össze. Másrészt egy több ezer hitelszerződésből álló portfólió esetén nem igazán lehetséges a kis összegű hitelek refinanszírozási költségeinek a pontos meghatározása. Ezen kívül – a fentiek alapján – a refinanszírozási feltételek megváltozásából származó károkért a bank nem kérhet ellentételezést a fogyasztótól.

A hitelező számára emellett meglehetősen nehéz feladat – főként, ha a kamatszint extrém mértékben csökken –, hogy új befektetésekkel vagy újabb hitelkihelyezéssel az előtörlesztés révén hozzá befolyt összegekből legalább a visszafizetett hitel refinanszírozási költségeit fedezze.

Az Fht. 24. cikk (1) bekezdése szerint nemcsak a már ténylegesen fennálló, hanem az esetlegesen felmerülő költségek is beszámíthatók az ellentételezésbe. Az Fht.-hez hasonlóan, az új irányelv magyar nyelvű fordítása is „*esetleges*” költségekről beszél, ami azonban pontosításra szorul. Az irányelv német nyelvű szövegében ugyanis a „*Leistung* *szert* *felmerülő*” („*die möglicherweise entstandenen Kosten*”) költségek kifejezés szerepel.²⁶ Ebből következik, hogy a hitelező nemcsak az előtörlesztés által ténylegesen okozott és általa bizonyított költségek ellentételezését igényelheti, hanem egyes esetlegesen felmerülő, hipotetikus kiadásait is. Más kérdés, hogy ezeket hogyan tudja bizonyítani, és milyen módszerrel számítja ki. Mindenesetre szem előtt kell tartani azt az elvet, amely szerint a hitelezőt megillető ellentételezés kiszámításának átláthatónak és a fogyasztók számára érthetőnek kell lennie már a szerződés kötését megelőző fázisban is, és a szerződés teljesítése során minden esetben. Ezen felül a kiszámítás módjának a hitelezők számára könnyen alkalmazhatónak kell lennie, továbbá elő kell segíteni, hogy az ellentételezés az illetékes hatóságok felügyeleti ellenőrzésével történjen.

Ezt egészíti ki az Fht. 16. § (1) bekezdésének 21. pontja, amelynek az alapján a hitelszerződés egyértelműen és tömören tartalmazza az előtörlesztéshez való jogot, gyakorlásának módját, az előtörlesztés esetleges költségeinek fennállását és azok számítási módját. Ebből azonban az is következik, hogy a költségek meghatározása – ideértve az esetlegesen felmerülő költségeket is – a hitelező jogosultsága. Ennek alapján pedig az ellentételezés meghatározása, kiszámítása is a hitelnyújtó joga.²⁷

Az Fht. 24. § (2) és (3) bekezdése ugyancsak megegyezik az irányelv 16. cikk (2) bekezdésével. Hiányzik azonban az irányelvből az Fht. 24. § (4) bekezdése, amely valójában egy garanciális szabály. Eszerint ugyanis a hitelezőt megillető költségek nem haladhatják meg az előtörlesztés időpontja és a hitel – szerződés szerinti – lejáratának az időpontja közötti időtartamra fizetendő hitelkamat összegét, az előtörlesztés időpontjában érvényes feltételek figyelembevételével.

A 24. § (5) bekezdése szerint nem illeti meg a hitelezőt a költségtérítés a fizetési számlához kapcsolódó hitelkeret-szerződés esetén. Ez az irányelv 16. cikk (3) bekezdés b) pontjának az átültetése. Az Fht. 24. § (6) bekezdése megegyezik az irányelv 16. cikk (3) bekezdés a) pontjával, amelynek az alapján nem illeti meg a hitelezőt a költségtérítés, ha az előtörlesztés visszafizetési biztosítékként kötött biztosítási szerződés alapján történt. Látható tehát, hogy az Fht. élt az irányelv 16. cikk (3) bekezdésében foglalt kizárásokkal.

5.3. Az ellentételezés korlátozása

A hitelezőt megillető ellentételezést az Fht. több rendelkezése is korlátozza. Ezek közül azt már vizsgáltuk, amikor az ellentételezés nem terjed ki a hitelezőt ért károkra.

További korlátot állít az Fht. 24. § (2) bekezdése, amely szerint az ellentételezés – vagyis az Fht. 24. § (1) bekezdésében meghatározott költségek mértéke – nem haladhatja meg az előtörlesztett összeg 1%-át, ha az előtörlesztés időpontja és a hitel hitelszerződés szerinti

²⁶ Angol verzió: „*possible costs*”

²⁷ FREITAG [2008] in ZIP 1105. o.

lejáratának időpontja közötti időtartam meghaladja az 1 évet. Ha ez az időszak nem haladja meg az 1 évet, akkor az ellentételezés nem lépheti túl az előtörlesztett összeg 0,5%-át.

Ezek a szabályok tehát az előtörlesztés időpontja és az ellentételezés összege között állítanak fel kapcsolatot. Ez az új irányelvben is meglévő rendelkezés egyes vélemények szerint már önmagában elhibázott.²⁸ Mindezt kiegészíthetjük azzal, hogy az Fht. 24. § (2) és (3) bekezdései – az új irányelv 16. cikk (2) bekezdés 2. és 3. mondata alapján – azáltal, hogy csak a hitelszerződés megszűnéséig terjedő időszakot veszik figyelembe, nincsenek tekintettel az előtörlesztés révén felmerülő, további járulékos kezelési költségekre. A költségek meghatározása során a hitelező tehát csakis a hitelszerződés szerinti, eredeti lejáratú időpontot veheti figyelembe, az azt követő időszak alatt felmerülő kiadásaira azonban nem tarthat igényt.

Korlátozást jelent az a kitétel is, amely szerint a hitelező ellentételezésére csak akkor kerülhet sor, ha az előtörlesztés olyan időszakra esik, amelyre a hitelkamatláb rögzített. Ilyen esetekben a fogyasztót általában nem illeti meg a rendes felmondás joga. Ha ugyanis a rendes felmondás joga az ügyfelet megilletné, az előtörlesztés joga értelmét veszti.

Az Fht. 24. § (4) bekezdésébe foglalt, további korlátozás alapján az ellentételezés nem haladhatja meg az előtörlesztés időpontja és a hitel – szerződés szerinti – lejáratának időpontja közötti időtartamra fizetendő hitelkamat összegét, az előtörlesztés időpontjában érvényes feltételek figyelembevételével.

Szembevetendő, hogy amíg az Fht. 24. § (1) bekezdése kizárólag költségekről beszél, addig a 24. § (4) bekezdése összekapcsolja az ellentételezést a kamattal, pontosabban a kamatkülönbségből származó nyereséggel. A 24. § (1) bekezdésben említett költségek – így különösen az adminisztratív és refinanszírozási költségek – elsősorban azonban nem az elvárt és a ténylegesen befolyt kamat közötti különbség mértékével állnak kapcsolatban. Mindebből azonban az is következik, hogy a hitelező nem tarthat igényt a refinanszírozási és adminisztratív költségeinek azon részére, amelyek az Fht. 24. § (4) bekezdésbe foglalt kamatkülönbség mértékét meghaladják. A költségeknek ezt a fennmaradó részét az Fht. a hitelezőre hárítja, amely egyértelműen a fogyasztói hitelek drágulásához vezet.

A magyar jogalkotó élt az irányelv 16. cikk (4) bekezdés a) pontja által nyújtott eltérési lehetőséggel is, így az Fht. 24. § (7) bekezdése szerint a hitelezőt akkor sem illeti meg a költségtérítés, ha az előtörlesztett összeg mértéke 12 hónap alatt nem haladja meg a 200 000 Ft-ot. Ennek kapcsán arra kell utalnunk, hogy ez a rendelkezés azt a téves látszatot kelti, mintha a bankot megillető ellentételezés kizárólag az előtörlesztett hitel nagyságától függne. Ez azonban nem így van, hiszen egy kisebb összegű hitelnél is lehetnek magasak a kezelési, illetve refinanszírozási költségek.

5.4. A jelzáloghitel előtörlesztése az Fht. alapján

Az a tény, hogy az Fht. a jelzálogjoggal biztosított hitelekre is kiterjeszti az új irányelv előírásait, különösen az előtörlesztés intézménye szempontjából váltott ki heves bírálatot, elsősorban a jelzálog-hitelintézetek részéről. Jogilag ez ugyan nem jelenti az irányelv tárgyi hatályának kiterjesztését, az irányelvbe foglalt védelmi szint alkalmazását a jelzálogjoggal fedezett hitelekre azonban igen.

28 FREITAG [2008] in ZIP 1105. o.

A korábbi jogi szabályozás szerint a jelzáloghitelek bizonyos fajtáinál – mindenekelőtt a jelzálog-hitelintézetek által nyújtott és jelzáloglevélbe foglalt ingatlan-jelzáloghiteleknél – az előtörlesztést a hitelszerződésben ki lehetett zárni. Ez a jelzálogbankok esetében fontos érdek, hiszen az általuk kibocsátott jelzáloglevelek biztonságát csak így képesek garantálni. Az Fht. 35. §-a azonban módosította a jelzálog-hitelintézetekről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény 7. §-át, amelynek az alapján jelenleg semmilyen jelzáloghitel esetében sem lehet kizárni az előtörlesztést.

Az Fht. 25. § (1) bekezdése szerint jelzáloghitel előtörlesztése esetén a hitelező jogosult az előtörlesztéssel kapcsolatos költségeinek a megtérítésére. Az érvényesített költségek mértéke azonban nem haladhatja meg az előtörlesztett összeg 2%-át.

Jelzáloglevéllel finanszírozott kölcsönszerződés esetén – ideértve a jelzálog-hitelintézet által refinanszírozott kölcsönszerződést is – a hitelező jogosult az előtörlesztéssel kapcsolatos és az Fht. 25. § (1) bekezdésében meghatározott mértéket meghaladó költségét is érvényesíteni. Ennek azonban az a további feltétele, hogy az előtörlesztés olyan időszakra essen, amikor a jelzáloghitel kamata rögzített; vagy változó kamatú, de az előtörlesztésre a kamatperióduson belül kerül sor. Az érvényesített költségek mértéke azonban ebben az esetben sem haladhatja meg az előtörlesztett összeg 2,5%-át.

Az Fht. 25. § (1) és (2) bekezdéseiben meghatározott összegen felül a hitelező a jelzáloghitel előtörlesztése során semmilyen további fizetési kötelezettséget nem írhat elő.

Látható, hogy az Fht. 25. §-a a jelzáloghitelek előtörlesztésénél sem kívánja meg azt, hogy a fogyasztó oldalán jogszerű és indokolt érdek álljon fenn. Jelzáloggal fedezett hiteleknél azonban általános gyakorlat, hogy a jogalkotó előírja: az előtörlesztésre kizárólag akkor kerülhet sor, ha a fogyasztó oldalán egy jogszerű és indokolt érdek fennáll.²⁹ Itt újra utalhatunk a német jogra, egészen pontosan a BGB 490. § (2) bekezdésére, amely megköveteli a jogszerű és indokolt érdek fennállását.

Az Fht. 25. § (5) bekezdése szerint nem illeti meg a hitelezőt a költségtérítés, ha az előtörlesztés visszafizetési biztosítékként kötött biztosítási szerződés alapján történt.

5.5. Az előtörlesztés szabályozása lakáscélú jelzáloghitelek esetén

Az Fht.-nek a jelzáloghitel előtörlesztésére vonatkozó rendelkezéseit az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került, lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 6-9. §-a módosították. A módosított szabályok bevezették a *lakáscélú jelzáloghitel* és a *lakáscélú jelzáloglízing* fogalmát. A lakáscélú jelzáloghitel olyan jelzáloghitel, amelyben a felek által okiratban rögzített hitelcél lakóingatlan vásárlása, építése, bővítése, korszerűsítése vagy felújítása.

Mindezek alapján lakáscélú jelzáloghitel esetében az érvényesített költségek mértéke az Fht. 25. § (1) bekezdés esetében az előtörlesztett összeg 1%-át, az Fht. 25. § (2) bekezdés esetében az előtörlesztett összeg 1,5%-át nem haladhatja meg. Ez alól csak az az eset képez kivételt, amikor a részleges vagy teljes előtörlesztés – részben vagy egészben – más pénzügyi intézmény által folyósított kölcsönből történik (hitelkiváltás).

²⁹ GSELL/SHELLHASE [2009] in JZ 28. o.

Vitatható az Fht. 25. § 6) bekezdésében foglalt, új korlátozás indokoltsága is. Eszerint ugyanis nem illeti meg a hitelezőt költségtérítés a fogyasztó részleges vagy teljes előtörlesztése (végtörlesztése) esetén, ha a fogyasztó fennálló tartozása nem haladja meg az 1 millió forintot, és a megelőző 12 hónap alatt előtörlesztést nem teljesített.

Ezt egészíti ki az Fht. 25. § új (7) bekezdése, amelynek az alapján lakáscélú jelzáloghitel esetében nem illeti meg a hitelezőt az (1) vagy a (2) bekezdés szerinti költségtérítés a szerződés hatálybalépésétől számított 24 hónapot követően teljesített első, részleges vagy teljes előtörlesztés (végtörlesztés) alkalmával. Ez alól egyrészt a hitelkiváltás esete jelent kivételt – vagyis amikor az előtörlesztés (végtörlesztés) részben vagy egészben más pénzügyi intézmény által folyósított kölcsönből történik –, másrészt pedig ez az az eset, amikor az előtörlesztett összeg meghaladja a kölcsönszerződésben meghatározott kölcsönösszeg felét.

Messzire vezetne ezeknek az új rendelkezésnek a teljes körű értékelése. Az mindenesetre leszögezhető, hogy a jogalkotó egyszociálpolitikai intézkedést kívánt az Fht. idézett rendelkezései módosításával, kiegészítésével megoldani. Ezzel kapcsolatban is az a véleményünk, hogy a jelzáloghitelek átfogó szabályozását uniós szinten kellene mielőbb rendezni.

Itt is utalnunk kell a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvjavaslatra, amelynek 18. cikke szól a lejárat előtti visszafizetéséről. A 18. cikk 2. pontja szerint a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a fogyasztót megillető, lejárat előtti visszafizetéshez való jog gyakorlása bizonyos feltételekhez kötött. Az ilyen feltételek közé tartozhatnak a jog gyakorlására vonatkozó, időbeli korlátozások, a hitelkamatláb típusától függően eltérő kezelés, vagy korlátozások azon körülmények tekintetében, amelyek között ez a jog gyakorolható. A tagállamok rendelkezhetnek arról is, hogy a hitelező jogosult legyen a hitel lejárat előtti visszafizetéséhez közvetlenül kapcsolódó költségek méltányos és objektíven indokolt kompenzálására. Minden esetben, ha a lejárat előtti visszafizetés olyan időszakra esik, amelyben a hitelkamatláb rögzített, az előtörlesztéshez való jog gyakorlásának feltételül lehet szabni a fogyasztó részéről *különös érdek* meglétét.

6. A FOGYASZTÓI KEZESSÉG LEHETSÉGES SZABÁLYOZÁSA

Az új irányelv maga mond le a biztosítéki ügyletek szabályozásáról, ennek megfelelően a kezességre sem terjed ki a hatálya. Több érv is szól azonban amellett, hogy a kezességre, illetve egyéb szukcessziós kötelekre is ki kellene terjeszteni az új irányelv rezsimjét, vagyis az abban biztosított védelmi szintet.³⁰ Ezt támasztja alá, hogy a bizottság 1995-ös jelentése, valamint a 2002-es első irányelvtervezet szerint az új irányelv hatálya kiterjedt volna még a fogyasztói kezességi szerződésre, illetve más hasonló biztosítéki ügyletekre is. Ez azonban a végső szövegben már nem szerepel.

Arra mindenesetre az új irányelv alapján lehetősége nyílik a tagállami jogalkotóknak, hogy ezt a védelmi szintet – bár nem az irányelv hatályát – a kezességre és más járulékos ügyletekre is kiterjesszék. A kielégítő szintű védelem megteremtése fogyasztói kezesség esetén azért lenne különösen fontos, mert erre vonatkozóan jelenleg nincs európai uniós

30 BÜLOW–ARZT [2005] in WM 1155.

jogszabály, a hitelezők pedig sokszor nemcsak a hitelfeltevő, de a kezes teljesítőképességét sem vizsgálják megfelelően, illetve tévesen mérik fel azt.³¹

A védelmi szint kiterjesztése elsősorban a jogosultat terhelő, a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség szintjének emelésével járna együtt. Ezzel kapcsolatban ki kell emelni az Fht. 11. §-át, amely kezességvállalás esetén azt jelentené: jogszabályi alapja lenne annak, hogy a kezes alaposabban megismerje a biztosítandó alapügyletet. Lényeges emellett az Fht. 14. §-a is, amely a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettséget ír elő a hitelnyújtó számára. A kezesség szempontjából is fontosak emellett az Fht. 16. §-ának rendelkezései.

A magyar jogalkotó sajnos nem tett lépéseket abba az irányba, hogy a fogyasztói kezességre is kiterjessze az új irányelv védelmi szintjét. Ez a hiányosság az új Polgári Törvénykönyv keretében talán orvosolható lesz.³²

IRODALOMJEGYZÉK

- ARZT, MARKUS [2009]: Die „vollständige Harmonisierung“ des Europäischen Verbraucherprivatrechts. *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht (GPR)*, 4/2009, 171–174. o.
- BAR-GILL, OREN [2010]: A fogyasztói szerződések viselkedési gazdaságtana. *Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás*, IV. évf., 2010/1. sz., 1–25. o.
- BODZÁSI BALÁZS [2010a]: A kezesség szabályozása a polgári jogi kodifikáció tükrében. *Jogtudományi Közlöny*, 10. sz., 493–503. o.
- BODZÁSI BALÁZS [2010b]: Integrált pénzügyi szolgáltatások – egységes európai jelzalogjog. *Themis (az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata)*, 2010/2. szám, 14–34. o.
- BÜLOW, PETER–ARZT, MARKUS [2005]: Am Vorabend einer neuen Verbraucherreditrichtlinie. *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht Wertpapier Mitteilungen (WM)*, 25/2005, 1153–1157. o.
- EPSTEIN, A. RICHARD [2010]: A fogyasztói szerződések neoklasszikus gazdaságtana. *Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás*, IV. évf., 2010/1. sz., 27–39. o.
- FREITAG, ROBERT [2008]: Vorzeitige Rückzahlung und Vorfälligkeitsentschädigung nach der Reform der Verbraucherreditrichtlinie. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP)*, 24/2008, 1102–1110. o.
- GSELL, BEATE–SCHELLHASE, HANS MARTIN [2009]: Vollharmonisierte Verbraucherreditrecht – Ein Vorbild für die weitere europäische Angleichung des Verbrauchervertragsrechts? *Juristische Zeitung (JZ)*, 1/2009, 20–29. o.
- HYNES, RICHARD/–POSNER, A. ERIC [2010]: A fogyasztói hitelezés jogi és közgazdasági elemzése. *Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás*, IV. évf., 2010/1. sz. 41–63. o.
- ROTT, PETER [2008]: Die neue Verbraucherredit-Richtlinie 2008/48/EG und ihre Auswirkungen auf das deutsche Recht. *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht Wertpapier Mitteilungen (WM)*, 24/2008, 1104–1113. o.
- SIEMS, MATHIAS [2008]: Die neue Verbraucherreditrichtlinie und ihre Folgen. *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (EuZW)*, 15/2008, 454–458. o.
- WENDEHORST, CHRISTIANE [2009]: Die neue Verbraucherreditrichtlinie: Rücktritt, Kündigung, vorzeitige Rückzahlungen. *Österreichische Bankarchiv (ÖBA)*, 1/2009, 30–46. o.

31 A német alkotmánybíróságnak (BVerfG.) és legfelsőbb bíróságnak (BGH) vannak olyan döntései, amelyek ilyen esetekben eljutottak a kezességi szerződés a semmisség kimondásáig, l. BVerfG Beschluß vom 19.10.1993 (1BvR 567/89); BVerfGE 89, 214. o.; NJW 1994, 36–39. o.; BVerfG Beschluß vom 05.08.1994 (1BvR 1402/89); NJW 1994, 2749. o.; BGHZ 25, 318. o., WM 1990, 969. o., ZIP 2003, 796. o., ZIP 2005, 432. o.

32 A kezesség hatályos és lehetséges jövőbeni szabályozásáról lásd Bodzási [2010a]